

Szakoktatás, új alapokon

KÉTÉVES AZ ÚJJÁSZERVEZETT BUDAPESTI TÓTFALUSI KIS MIKLÓS NYOMDAIPARI SZAKKÖZÉPISKOLA ÉS SZAKISKOLA

Bodnár Árpád

Közel két éve, hogy 2002 decemberében a Magyar Grafikában megjelent az a cikk, amelyben beszámoltam az új alapokra helyezett szakképzés beindulásáról. Az eltelt idő két tanévet takar, amely nagyon kevés komoly következtetések levonására, de arra talán elég, hogy lássuk: jó irány-e az, amerre – mezítlás körülmények között, de – elindultunk.

Ez év júniusában végeznek azok a hallgatók, akik mindkét szakképző évet szakiskolánkban töltötték. Mivel ebben az évben is megszerveződött az OSZTV (Országos Szakmai Tanulmányi Verseny), ezért jó alkalom kínálkozott arra, hogy az oktatásunk színvonalát megvizsgáljuk. Kilenc hallgatót indítottunk a versenyen, és az elődöntőben a következő eredmények születtek:

1. Barna János

Tótfalusi Nyomdaipari Szakközépiskola

2. Serbán Margit

Könnnyűipari Szakközépiskola

3. Csernyik Tibor

Tótfalusi Nyomdaipari Szakközépiskola

4. Laczkó Gábor

Tótfalusi Nyomdaipari Szakközépiskola

5. Konsai László

Tótfalusi Nyomdaipari Szakközépiskola

6. Muhi Barbara

EVENTUS Üzleti, Művészeti Szakképző

Az első hat helyezett került az országos döntőbe, így hallgatóink a döntőbe delegálták magukat. A döntő eredménye:

1. Serbán Margit

Könnnyűipari Szakközépiskola

2. Laczkó Gábor

Tótfalusi Nyomdaipari Szakközépiskola

3. Csernyik Tibor

Tótfalusi Nyomdaipari Szakközépiskola

4. Barna János

Tótfalusi Nyomdaipari Szakközépiskola

5. Konsai László

Tótfalusi Nyomdaipari Szakközépiskola

6. Muhi Barbara

EVENTUS Üzleti, Művészeti Szakképző

Ezek a jó eredmények, lehet, hogy kissé korán jöttek, de egyvalami egyértelműnek tűnik: a szakiskola elképzelése az alkalmazott új felfogással kapcsolatban helyes, ezt az irányt kell követni. De vizsgáljuk meg azt, hogy 2002 decembere óta milyen változások történtek; javultak-e a mezítlás feltételek, változott-e valami az épület, a régi tantervek, illetve a sehol sincs tankönyvek környékén.

2003-ban szakiskolánk néhány tagja, a nyomdaipari kívánalmakat követve és határtalan kíváncsiságuktól vezérelve, újra megvizsgálta a nyomdaipar szereplőit a szakmai oktatással kapcsolatos igényeiről. Ezeket a visszajelzéseket feldolgoztuk, hozzáadtuk szakiskolánknak az elmúlt két tanévben szerzett tapasztalatait, a beiskolázási propagandánk hatásán át a végső beiskolázáson keresztül egészen a már említett OSZTV-n elért kiemelkedő helyezésekig, és meglepően érdekes eredményeket kaptunk.

Nevezetesen azt, hogy hiába a leghatékonyabb propaganda, hiába járjuk a különböző gimnáziumok előadóit és ismertetjük a nyomdaipari szakmákat, orientáció nélkül azonban a nyomdaipart csak megszaglásszák a hallgatók, mint éhes kutya a bocskor talpát, de igazi érdeklődés nincs. A tanévenkénti propagandánk hatása elenyészik más, látszólag jobb lehetőségek között. Ma már, a megváltozott körülmények eredményeképpen, gyakorlatilag bárki főiskolai tanulmányokat kezdhet, függetlenül attól, hogy sem tanulmányi eredményük, sem tehetségük nem erre az útra terelné. Az, hogy az első félév után sokan kiesnek, az szinte elkerülhetetlen. Ezek után felvételre jelentkeznek például nálunk – közel van az iskola a lakáshoz, mint motiváció –, miközben elkeseredettek és utálják a világot. Logikájuk mindenesetre érthető, hiszen a három év alatt főiskolai végzettséget szerezni csábítóbb, mint kettő alatt szakképesítést. De milyen kapcsolata lesz így a hallgatónak a nyomdaipari szakmával, ha kényszerből tanulja? A kérdésre könnyű a válasz.

DE MILYEN SZAKEMBERT KÍVÁN A NYOMDAIPAR?

Az utóbbi tizenöt évben nyilvánvalóvá vált, hogy a nyomdaipari szakképzés a kibocsátott szakemberutánpótlás számának és minőségének tekintetében messze nem a nyomdaipar igényei szerint szerepelt.

2002-ben változott a helyzet, és dr. Egyed Béla, a Magyar Nyomdászati-tér-díj legutóbbi kitüntetettje szavaival élve: „A szakmunkásképzés ma új alapokon próbálkozik.” (Typographia, 2004. április.)

Természetesen mindenki tisztában van azzal a ténnyel, hogy a nyomdaiparban lezajlott szerkezeti, műszaki és tulajdonosi átalakulás fenekestől felforgatta az eddigi szakképzési gyakorlatot. Az új, műszaki szempontból magasabb szintet képviselő berendezések megjelenése, a nyomdaipari termékek bizonyos részét előállító digitális nyomtatás térhódítása, a minőségi nyomtatás tekintetében egyre nagyobb szerepet játszó flexónyomtatás mind-mind azt jelezte a szakképzés felé, hogy változtatni kell.

Megnövekedett az átképzések iránti igény, különösen a felnőttképzés terén, ami nyomdaipari szempontból azt a furcsa helyzetet teremtette, hogy a szakmák egy részének tanterv szerinti középszintű végzettséghez kötése zsákutcát jelentett azok számára, akik valamely okból – a megfelelő időben – nem szereztek középszintű végzettséget, így csak a 31. vagy a 33. szakmacsoportban szerezhettek képesítést, dacára annak, hogy több évtizedes szakmai gyakorlatuk volt. Ezeket a szakmákat viszont a nyomdaipar nem preferálja. A nyomdaiparban csaknem valamennyi ág változóban van, változóban is lesz, így megjelent az állandó tanulásra való igény. Az élethosszig tartó tanulás egyik legfontosabb feltétele az információk közötti eligazodás, valamint az új információk befogadására való felkészültség, és ez most létfontosságú.

Az új típusú munkaerőnek „ismeretgyűjtő” szakembernek kell lennie, aki megfelelő önfejlesztő képességgel rendelkezik ahhoz, hogy lépést tudjon tartani az ismeretek állandó változósaival.

Az igények felméréséből az is kiderült, hogy a nyomdaipar szereplőinek egy része olyan univerzális szakembert akar (pl. nyomdai gépmester), aki gépmesteri tevékenysége mellett ellátja a lemezkészítési munkákat is, sőt az az igazi, aki a készítésben is szerepet vállal. A nyomdaiparban

egyre erőteljesebben megjelenő digitális nyomtatás pedig egy, a nyomdai gépmesterbe integrált számítástechnikust szeretne, nem is beszélve az ugyancsak rohamosan fejlődő flexónyomtatás igényeiről, melynek még OKJ-besorolása sincs. De hol vannak az új tankönyvek és az új tanmenetek?

És hol vannak azok is, akiket erre a nagyon szép szakmára tanítanánk?

Természetesen a középfokú végzettségű, illetve érettségizett fiatalokra gondolok, huszonkét éves korig bezárólag. Közöttük keressük a leendő nyomdászt, de mint már említettem, az érettségizett hallgató előtt olyan lehetőségek is vannak, amelyek nem arra inspirálják, hogy a szakképzés felé vegye az irányt, még akkor sem, ha tanulmányi eredménye, tehetsége más lehetőséget nem engedne. Ha be is iratkozik, szeptemberben már nem jelenik meg, mert más szakképzőbe is beiratkozott (!), és választása nem a nyomdaipari szakiskolára esett.

De megvizsgálhatjuk a jelenlegi hallgatókat is. Ebben az évben a soproni egyetem műszaki oktatói szakiskolánknak hospitáltak, és készült egy szakdolgozat, amely az itt tanuló hallgatók motivációját vizsgálta.

Az eredmény sokatmondó: saját bevallásuk szerint a hallgatói létszám ötven százalékának a beiratkozáskor semmiféle motivációja nem volt a nyomdaiparral kapcsolatban. A tanulmányi idő alatt ennek az értéknek a *fele* kezdett érdeklődéssel foglalkozni leendő szakmájával. A maradék huszonöt százalék elvégzi ugyan a szakiskolát, de valószínűleg nem a nyomdai szakemberutánpótlás igényeit fogja kielégíteni. A beiskolázási anomália, a tankönyvhiány, a régi tantervek által támasztott nehézségek mellé még ez a probléma is társul.

Ha fontossági sorrendet állítanánk fel, akkor az elmúlt két tanév beiskolázásai, az elmúlt időszak alatt történt változások az iskolaválasztási feltételek körül – mind-mind azt a tényt erősítik, hogy első és legfontosabb teendő a *nyomdaipari orientáció erősítése*.

De hogyan teljesíthetjük a legnagyobb hatással ezt a feltételt? Milyen megoldásnál nem kell mások jóindulatára hagyatkoznunk a pályaválasztással kapcsolatban? Mikor lenne biztosítani a szakiskola utánpótlása? Hogyan tudnánk biztosítani, hogy megfelelő mértékű legyen a szakmaválasztás eloszlása?

Ezek olyan kérdések, amelyek még válaszra várnak.

MIRE LENNE SZÜKSÉGE A SZAKISKOLÁNKNAK?

A szakmai tantervek átírása

A tantervek átírása iránti igény nem mai keletű. A mai időkben már többféle kívánalmat kellene kielégítenie, és nagyban segítené szakiskolánk oktatási munkáját.

Hogy az átírás milyen igények mentén történjen, arra az alábbi javaslatunk adna némi izelítőt, szorosán kapcsolódva a *De milyen szakembert kíván a nyomdaipar?* című részünkhöz.

Szükséges lenne az 51 5243 01 számú Nyomdai gépmester szakma tantervének átírása oly módon, hogy az időközben megjelenő más nyomtatási igényeknek is megfeleljen. A jelenlegi tanterv az *ofszetgépmester* szakmáról szól. A változtatás lényege, hogy azon részek óraszám szerinti súlya, mely részek jellemzően szakmai tartalommal rendelkeznek, megváltozna, mégpedig annak függvényében, hogy melyik, a nyomdaiparban már egy ideje megjelent, művelt és elfogadott területéről szól.

Nevezetesen: a jelenleg érvényes 51 5243 01 számú Nyomdai gépmester szakmának az *ofszetgépmester* szakmai része átdolgozásra kerülne, és például ez a rész a flexónyomtatás szakmai területét ölelné fel. Így nem lenne szükség új szakmaszámon új szakmát kreálni a flexó számára, hanem az eredeti és létező 51 5243 01 szakmaszámú Nyomdai gépmester szakma „flexó” megjegyzéssel betölthetné ezt a szerepet.

Meg kell azonban jegyezni, hogy az elmúlt két tanévben is az elavult tantervek voltak érvényben, és bármilyen megváltoztatásukhoz, átírásukhoz és az átírt tanterv engedélyeztetéséhez a nyomdaipar komoly résztvevőinek kényszerítő akarata szükségeltetik.

A nyomdaipar technikai változásainak új feldolgozása (új tankönyvek)

A Magyar Grafika 2002. decemberi cikkében említésre került az a hatalmas anomália, mely a hiányzó vagy régi tankönyvek, illetve az átdolgozás után kiáltó tantervek körül tapasztalható.

Az elmúlt időben nem sok változás történt. Megjelent két tankönyv. Gratulálunk a szerzőknek, szakiskolánkban is használjuk, de jelképesen mondva és senkit sem megbántva, ez a két könyv éppen hogy megtámasztja orrunkat, nehogy az is víz alá merüljön. Nincs több, hogy a fejünket is kiemeljük. Minden tantárgyhoz megfelelő tankönyvre lenne szükség, mert nélkülük

a színvonalat emelni, megtartani, a nyomdaiparnak megfelelni hosszú távon lehetetlen, mint a nyúlketrecben a hátraszálltó. A nyomdaipari szakoktatás elméleti feltételei a közel tízéves vagy annál is előbb íródott tankönyveken alapulnak. Nem lehet a nyomdaipari szakoktatás színvonalát emelni, ha nincsenek tankönyvek, vagy tartalmuk nem követi a technikai fejlődést. Viszont az is egyértelmű, tankönyveket írni, íratni csak létező anyagi háttérrel lehetséges, és ezek tankönyvvé való elfogadtatásának is törvényi előírásai vannak. Szakiskolánk gyakorlatában az elavult ismereteket folyamatosan cseréljük az újakra, ez azonban csak jegyzet szintjén, a tankönyv „helyesbítése” formájában él. Ezért úgy vélem, a nyomdaipari szakoktatás színvonalának megfelelő szintre hozása, a nyomdaiparnak a szakoktatás felől megfogalmazott igényei igazán csak akkor teljesíthetők, ha a tankönyvekkel kapcsolatos problémák megoldódnak.

Ezen helyzet javítására szakiskolánk a következő javaslatot teszi: álljon össze egy-egy szerzőpáros – egy, az iparban járatos szakember és egy, a tárgyat tanító szaktanár – a tantárgyra vonatkozó, a szakiskolában használható belső jegyzet elkészítésére. A költségeket megosztanánk, mégpedig úgy, hogy a szaktanár finanszírozását a szakiskola vállalja. A jegyzet ideális megoldás a hiányzó tankönyvek pótlására, és az sem lehetetlen, hogy átdolgozva tankönyvként is elfogadtatható lesz.

Javaslatunkat most közzétesszük, érdeklődve várjuk a nyomdaipar komoly képviselőinek jelentkezését ehhez, a jövőnket is befolyásoló feladat megoldásához. Remélem, ha két év múlva újra szóba kerülnek az elmúlt idő szakoktatásának eseményei, büszkén számolhatnak az eredményekről.

Mit gondolnak, kollégák, találok partnereket?

A Magyar Grafika 2004. évi flexós különszámában a Kossuth Nyomdára vonatkozó megállapításmat viccnek szántam, és távol állt tőlem, hogy ezzel bárkit is megbántsak. Elismerem, hogy a megjegyzésem félreérthető és valótlan. A Kossuth Nyomdáról és annak munkatársairól és az ott dolgozó barátaimról ma is a legjobb véleménnyel vagyok. Az otrombaságomért bocsánatot kérek.

Dezső Árpád